

VIETNAMSKÁ VÁLKA VE FILMU

problémy, koncepty a obrazy

Vietnamská válka ve filmu: problémy, koncepty a obrazy

Mgr. Ondřej Crhák, Mgr. Marta Lopatková

Kód předmětu: AHSV10737; AHESV175 AVN100113

Anotace:

Vietnamská válka patří bezesporu ke konfliktům, které zásadně ovlivnily filmovou tvorbu minimálně ve Spojených státech amerických. Od konce 60. let až po současnost prošla tato tvorba zásadními proměnami, kdy se od vysvětlování důležitosti americké intervence dostala až do stavu, který lze označit jako projev protiválečných nálad ve společnosti. O to podstatnější je, že se po roce 2000 filmové pojetí konfliktu dostalo opět na svůj počátek. I Vietnamské filmy prošly proměnou od propagandistických a čistě ideologických snímků k příběhům jednotlivců s důrazem na trauma a utrpení. Přednášky jsou koncipovány dle jednotlivých problémů týkajících se těchto proměn a pokusí se je komplexně uchopit.

Předmět vznikl na základě mezioborové spolupráce, která byla rozvinuta v rámci **Skupiny pro výzkum studené války ISSR UK**.

www.cwrg.ff.cuni.cz

Sylabus:

Pořadí jednotlivých přednášek se může měnit v návaznosti na studijní cesty vyučujících.

1. Úvodní hodina

Během této hodiny bude představena základní podoba, průběh předmětu a požadavky k atestaci. V další části přednášky proběhne uvedení do problematiky filmové produkce týkající se konfliktu ve Vietnamu a také úvod do zkoumání dějin filmu.

2. Válka

Válku či válečný konflikt lze chápat různými způsoby. Lze na ni pohlížet jako na prostředek státní politiky, nebo ji můžeme chápat jako určitý mechanismus, který je výsledkem fungování společnosti. Válku můžeme vnímat i prostřednictvím jednotlivce a jeho válečného prožitku, jenž může odhalit fungování sociálních praxí v takovém období. Tato přednáška si klade za cíl porovnat, jak se jednotlivé snímky vyrovnávají se zobrazením války.

3. Nepřítel

Válečný konflikt s sebou nese vytváření obrazů vojáků všech válčících stran. V každé válčící společnosti vzniká obraz jejího nepřítele. Vytváření tohoto obrazu je ovlivněno mimo jiné propagandou, ale i populární kulturou. Přednáška se pokusí odpovědět na následující otázky. Jak je v těchto filmech nepřítel zobrazován? Jaké archetypy jsou pro tento účel užívány? Čím jsou vytvořené obrazy ovlivněny?

4. Nacionalismus

Ačkoli můžeme chápat nacionalismus dle různých výkladů, je poměrně snadné sledovat jeho projevy. Ve filmové produkci se jeho myšlenky mohou objevovat pouze v náznacích, nebo na-

opak ovlivňovat celý film. Přednáška si klade za cíl poukázat na tyto projevy a provést komparaci mezi vietnamským a americkým filmem.

5. Trauma

Válka je sama o sobě traumatickým zážitkem pro jednotlivce i pro celou společnost. Jednotlivec může prožít trauma v podobě vlastního zranění, ztráty blízkého člověka nebo tím, že se stane svědkem válečných zločinů. Společnost pak může s odstupem času pohlížet na konflikt mnohem komplexněji. V případě americké občanské války se společnost v jižních státech staví ke své prohře jako “lost cause” tj. ztracené věci. Podobný mechanismus lze nalézt i v případě války ve Vietnamu. Přednáška se pokusí přiblížit tyto roviny traumatu a jeho zobrazení.

6. Maskulinita

Maskulinita jako sociální konstrukt prochází v době války různými proměnami. Společnost může chápat hrdinství jako synonymum k mužství a nedostatečné projevy maskulinity vidět jako anomálii. Velká část filmů o vietnamské válce pracuje s archetypy hlavních představitelů, které jsou postavené na různém vyobrazení maskulinity, a to od heroických super vojáků až po obraz impotentního válečného veterána – invalidy. Během přednášky bude dáván důraz na zobrazení filmových postav v konotacích těchto archetypů.

7. Společnost

Válka ve Vietnamu přináší kromě vojenského střetu i setkání několika rozdílných kultur a v neposlední řadě i střet ideologií. Z hlediska filmu lze na tuto problematiku nahlížet různě. První rovinou je zobrazení společnosti ve Vietnamu a jak se filmy vyrovnaly s její odlišností. Ve stejné rovině lze chápat i zobrazení americké společnosti ve filmech vietnamských. Druhou rovinou je věc, která je známá pro americkou společnost, a to je protiválečné hnutí. Jak se filmová produkce k protiválečnému odporu staví? Zapadají samotné snímky do tohoto diskurzu?

8. Propaganda

Propaganda jako cílevědomá činnost podpořená určitou ideologií může mít mnoho forem a podob. Během válečného konfliktu ji samozřejmě používají obě strany s tím, že mohou praktikovat naprosto odlišné metody. Samotná filmová produkce často podléhá oficiálnímu dozoru a je jím mnohdy hluboce ovlivněna. Vyplývá zde otázka, jak se státní ideologie projevovала v amerických a vietnamských filmech? Jaké metody k propagaci své myšlenky obě strany využívaly? Do jaké míry je umělecká filmová tvorba ovlivněna “oficiálním” diskurzem?

9. Rasismus

Problematiku rasismu lze ve válečných filmech z Vietnamu uchopit dvojím způsobem. První, který souvisí se zobrazováním nepřítele a společnosti, je čistě vázan vztahem “my a oni” tj. “my a nepřítel”, který je ještě podepřený rasovou odlišností. Druhou možností je uchopení této problematiky v rámci americké společnosti. Jak se američtí filmaři vyrovnávali s rasovou segregací, která vládla v USA v 60. letech? Jak jsou vyobrazováni afroameričané, hispánci a alší menšiny? Tyto otázky budou hlavní linií přednášky.

10. Kolektivní násilí

Samotné násilí je v současné společnosti marginalizováno a vytěsňováno. I přes tento fakt zůstává všudypřítomné a z hlediska jeho zobrazování v populární kultuře mu ze strany člověka nelze upřít jistou fascinaci. Válka jako taková přináší narušení rámce našeho vnímání násilí jako negativního a posouvá jej do něčeho, co je vnímáno jako všudypřítomné a běžné. Mnohé snímky se pokoušely poukázat na projevy kolektivního násilí ze strany vlastních vojáků nebo nepřítelů. Otázkou ovšem zůstává, jak s těmito akty filmaři pracují.

11. Paměť

Narativ a pozdější filmové zpracování vietnamského konfliktu je samozřejmě ovlivněno kolektivní a individuální pamětí. Mnohé snímky pracují se vzpomínkami účastníků bojů, nebo z nich nějakým způsobem vychází. V této souvislosti vyvstává otázka míry ovlivnění tímto fenoménem a zároveň i problematika objektivity. Celá tato problematika pak může zásadně přispět k narativu, který si o válce drží současná společnost.

12. Závěrečná hodina

Přednáška nabídne závěrečné shrnutí celé problematiky a výhledy na další bádání. Hodina by měla probíhat formou diskuze.

Atestace:

Základem pro udělení atestace je esejistický text tj. esej bez klasického poznámkového aparátu. Esej musí na konci obsahovat seznam zdrojů (minimálně 3 zdroje). Esej se může zabývat tématy přednášek.

Studenti bakalářského cyklu oboru Historie, Historie – Evropská studia a Etnologie se specializací vietnamistika:

Esej o rozsahu 3 normostran (5 400 znaků včetně symbolů a mezer) a následná rozprava nad ní.

Studenti navazujícího magisterského cyklu oboru Historie – Obecné dějiny:

Esej o rozsahu 4 normostran (7 200 znaků včetně symbolů a mezer) a následná rozprava nad ní.

Literatura:

Přehledová literatura:

BORDWELL, David – THOMPSONOVÁ, Kristin. Dějiny filmu: přehled světové kinematografie. Praha: Akademie múzických umění a Nakladatelství Lidové noviny, 2007.

HLAVATÁ, Lucie, Ján IČO, Petra KARLOVÁ, Karel KUČERA, Mária STRAŠÁKOVÁ a Šárka ŠIMEČKOVÁ. Dějiny Vietnamu. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2018.

KARNOW, Stanley. Vietnam: a history. Second revised and updated edition. New York: Penguin Books.

KIRSHNER, Jonathan. Hollywood's last golden age: politics, society, and the seventies film in America. Ithaca: Cornell University Press, 2012.

TÖTEBERG, Michael. Lexikon světového filmu: (upravené české vydání s dodatkem 59 hesel a 40 ilustrativních fotografií). Praha: Orpheus, 2005.

Monografie:

BISHOP, Chris. Vietnamský válečný deník: zkušenosti, zážitky a pocity vojáků v jihovýchodní Asii měsíc po měsíci 1964-1975. Praha: Naše vojsko, 2005.

BOUVET-BRUGAL, Alexandra. Les femmes américaines et la guerre du Vietnam : mise en place et utilisation d'un processus de mimétisme American Women, the Vietnam War and Mimetism: Constructing and Developing an Unconscious Imitation of the Soldier. In: Revue LISA , Iss Vol. IV - n° 3, Pp 280-298 (2009).

BUZZANCO, Robert. Vietnam and the transformation of American life. Reprinted 1999. Malden, Mass. [u.a.]: Blackwell, 1999.

DEAN, Eric T. Shook over hell: post traumatic stress, Vietnam and the civil war. 2nd printing. Cambridge: Harvard University Press, 1999.

DEBENEDETTI, Charles. An American ordeal: the antiwar movement of the Vietnam era. Syracuse: Syracuse University, 1990. S

DIXON, James M. Things I'll Never forget: Memories of a Marine in Viet Nam. Do Right Press, 2017.

FRANKLIN, H. Bruce. The Vietnam war in American stories, songs, and poems. New York: St. Martin's Press, 1996.

GOOD, Jennifer ; LOWE Paul, LARDINOIS Brigitte a Val WILLIAMS. Mythologizing the Vietnam War: Visual Culture and Mediated Memory. Newcastle upon Tyne, U : Cambridge Scholars Publishing. 2014

HEBERLE, Mark A. Thirty years after: new essays on Vietnam war, literature and film, and art. Newcastle upon Tyne: Cambridge Scholars Pub, 2009.

HALLIN, Daniel C. The uncensored war: the media and Vietnam. Berkeley: University of California Press, 1989.

HERRING, George C. America's longest war: the United States and Vietnam, 1950-1975. 2nd ed. New York: McGraw-Hill, c1986.

CHALSMA, H. W. The chambers of memory: PTSD in the life stories of U.S. Vietnam veterans. Northvale: J. Aronson, c1998.

LANNING, Michael Lee. Vietnam at the movies. New York: Fawcett Columbine, 1994.

LAWRENCE, Mark Atwood. The Vietnam War: A Concise International History (Very Short Introductions). Oxford: Oxford University Press, 2010.

MALO, Jean-Jacques a Tony WILLIAMS. Vietnam war films: more than 600 feature, made-for-TV, pilot and short movies, 1939-1992, from the United States, Vietnam, France, Belgium, Australia, Hong Kong, South Africa, Great Britain and other countries. Jefferson, N.C.: McFarland, 1994.

RUSSEL, Jamie. Vietnam War Movies. Harpenden: Oldcastle Books, 2002.

SHORT, Kenneth R. M. Feature Films as History. Knoxville: University of Tennessee Press, 1981.

SMITH, Ralph Bernard. An international history of the Vietnam war. Vol. 2., The making of limited war, 1965-66. Basingstoke: Collier Macmillan, 1991.

STUR, Heather Marie. *Beyond combat: women and gender in the Vietnam War era*. New York: Cambridge University Press, 2011.

TRẦN, Văn Thủy, Wayne KARLIN, Thanh Dũng LÊ, Eric HENRY a Nguyen Dy QUANG. *In whose eyes: the memoir of a Vietnamese filmmaker in war and peace*. Amherst: University of Massachusetts Press, 2016.

Studie a odborné články:

BADSEY, Stephen. The depiction of war reporters in Hollywood feature films from the Vietnam War to the present. In: *Film History*. 2002, Vol. 14 Issue 3/4, p243. 18p.

CARDULLO, Robert James. Why We Fight, or Men, War, the Movies, and Metaphor. In: *The Midwest Quarterly*. Spring, 2011, Vol. 52 Issue 3, p239, 17 p.

CONOLLY-SMITH, Peter. Race-ing Rape: Representations of Sexual Violence in American Combat Films. In: *War & Society*; Oct2013, Vol. 32 Issue 3, p233-251.

COWANS, Jon. A Deepening Disbelief: The American Movie Hero in Vietnam, 1958-1968. In: *Journal of American-East Asian Relations*. Dec2010, Vol. 17 Issue 4, p324-351.

DUONG, Lan. Gender, affect, and landscape: wartime films from Northern and Southern Vietnam. In: *Inter-Asia Cultural Studies*. Jun2014, Vol. 15 Issue 2, p258-273.

FEHLHABER, Svenja. The Anti-Experience as Cultural Memory: Francis Ford Coppola's *Apocalypse Now* and the Vietnam War. In: *Aspeers*; 2013, Issue 6, p55-78.

HARDY, Corie. Quiet American Imperialism: Euro-American Masculinity, Interracial Desire, and the Logic of Masculinist Protection in *The Quiet American*. In: *Quarterly Review of Film & Video*; Apr2015, Vol. 32 Issue 3, p251-268.

KERR, Philip. *Apocalypse... again: The Vietnam war has possessed the imaginations of film-makers for a quarter of a century. But one hellish vision of the conflict still dominates the canon*. In: *New Statesman* (1996). Nov 26, 2001, Vol. 130 Issue 4565, p38.

KTARI, Rim. Disclosure and Criticism in the Vietnam War Movie of the 1980s: An Interpretive Study of *Apocalypse Now*, *Platoon* and *Full Metal Jacket*. In: *International Journal of the Humanities*; 2011, Vol. 9 Issue 4, p189-201.

LEMBCKE, Jerry. From Oral History to Movie Script: The Vietnam Veteran Interviews for *Coming Home*. In: *The Oral History Review*. Summer-Fall, 1999, Vol. 26 Issue 2, 65.

MORAG, Raya. Defeated Masculinity: Post-Traumatic Cinema in the Aftermath of the Vietnam War. In: *Communication Review*. 2006, Vol. 9 Issue 3, p 189-219.

PANG YANG HUEI. Through a Prism of a Different Kind: Stanley Kubrick's *Vietnam War*. In: *Critique: Journal of Socialist Theory*. 2009, Vol. 37 Issue 1, p135-144.

PARIS, Michael. The American Film Industry and Vietnam. In: *History Today*. Apr87, Vol. 37 Issue 4, p19. 8p.

RASMUSEN, Karen a Sharon D. DOWNEY. Dialectical disorientation in Vietnam war films: Subversion of the mythology war. In: *Quarterly Journal of Speech*. May91, Vol. 77 Issue 2, p176.

WHILLOCK, David E. Defining the Fictive American Vietnam War Film: In Search of a Genre. In: *Literature Film Quarterly*. 1988, Vol. 16 Issue 4, p244.

WILLIAMS, Paul. 'What A Bummer for the Gooks': representations of white American masculinity and the Vietnamese in the Vietnam War film genre 1977-87. In: *European Journal of American Culture*. 2003, Vol. 22 Issue 3, p215-234.

WOODMAN, Brian J. Represented in the Margins: Images of African American Soldiers in Vietnam War Combat Films. In: *Journal of Film & Video*. Summer/Fall2001, Vol. 53 Issue 2/3, p38. 23p..

Filmy:

84C MoPic, režie Patrick Sheane Duncan, Spojené státy americké: New Century Vista Film Company, 1989.

Air America, režie Roger Spottiswoode, Spojené státy americké: TriStar Pictures, 1990.

Apocalypse Now, režie Francis Coppola, Spojené státy americké: Omni Zoetrope, 1979.

Bat*21, režie Peter Markle, Spojené státy americké: TriStar Pictures, 1988.

Born on the Forth of July, režie Oliver Stone, Spojené státy americké: Universal Pictures, 1989.

Caualties of War, režie Brian De Palma, Spojené státy americké: Columbia Pictures, 1989.

Dat Kho, režie Thúc Can Hà, Vietnamská socialistická republika, 1973.

Dien Bien Phu, režie Pierre Schoendoerffer, Francie: AMLF, 1992.

Em bé Hà Noi, režie Hai Ninh, Vietnamská socialistická republika, 1972.

Full Metal Jacket, režie Stanley Kubrick, Spojené státy americké: Warner Bros, 1987.

Go Tell the Spartans, režie Ted Post, Spojené státy americké: Avco Embassy Pictures, 1978.

Flight of the Intruder, režie John Milius, Spojené státy americké: Paramount Pictures, 1991.

Forrest Gump, režie Robert Zemeckis, Spojené státy americké: Paramount Pictures, 1994.

Good Morning, Vietnam, režie Barry Levinson, Spojené státy americké: Buena Vista Pictures, 1987.

Hair, režie Miloš Forman, Spojené státy americké: United Artists Pictures, 1979.

Hamburger Hill, režie John Irvin, Spojené státy americké: Paramount Pictures, 1987.

Heaven & Earth, režie Oliver Stone, Spojené státy americké: Warner Bros., 1993.

Hearts and Minds, režie Peter Davis, Spojené státy americké: Warner Bros., 1974.

Jacob's Ladder, režie Adrian Lyne, Spojené státy americké: TriStar Pictures, 1990.

Journey from the Fall, režie Ham Tran, Spojené státy americké: ImaginAsian Pictures, 2006.

Little Dieter Needs to Fly, režie Werner Herzog, Německo; Velká Británie, Francie: Werner Herzog Filmproduktion, 1997.

Missing in Action, režie Joseph Zito, Spojené státy americké: The Cannon Group, 1984.

Off Limits, režie Christopher Crowe, Spojené státy americké: 20th Century Fox, 1988.

Platoon, režie Oliver Stone, Spojené státy americké: Hemdale Film Corporation, 1986.

Platoon Leader, režie Aeron Norris, Spojené státy americké: Cannon Films, 1988.

Purple Hearts, režie Sidney J. Furie, Spojené státy americké: Warner Bros., 1984.

Rambo: First Blood, režie Ted Kotcheff, Spojené státy americké: Orion Pictures, 1982.

Rambo: First Blood Part II., režie George P. Cosmatos, Spojené státy americké: TriStar Pictures, 1985.

Rescue Dawn, režie Werner Herzog, Spojené státy americké: MGM, 2006.

Rolling Thunder, režie John Flynn, Spojené státy americké: American International Pictures, 1977.

The Boys in Company C, režie Sidney J. Furie, Spojené státy americké: Columbia Pictures, 1978.

The Deer Hunter, režie Michael Cimino, Spojené státy americké: Universal Pictures, 1979.

The Green Berets, režie John Wayne, Ray Kellogg, Spojené státy americké: Warner Bros, 1968.

The Hanoi Hilton, režie Lionel Chetwynd, Spojené státy americké: Cannon Film Distributors, 1987.

The Iron Triangle, Eric Weston, MGM Home Entertainment, 1991.

The Killing Fields, režie Roland Joffé, Velká Británie: Columbia-EMI-Warner, 1984.

The Odd Angry Shot, režie Tom Jeffrey, Austrálie: Village Roadshow Limited, 1979.

The Post, režie Steven Spielberg, Spojené státy americké: 20th Century Fox, 2017.

The Siege of Firebase Gloria, režie Brian Trenchard-Smith, Spojené státy americké: Fries Entertainment, 1989.

Tigerland, režie Joel Schumacher, Spojené státy americké: 20th Century Fox., 2000.

Tunnel Rats, režie Uwe Boll, Kanada: Vivendi Entertainment, 2008.

Uncommon Valor, režie Ted Kotcheff, Spojené státy americké: Paramount Pictures, 1983.

We Were Soldiers, režie Randall Wallace, Spojené státy americké: Paramount Pictures, 2002.

Who'll Stop the Rain, režie Karel Reisz, Spojené státy americké: United Artists, 1978.